Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ἀποξαμώνω Πόντ. (Κερασ. Κοτύωρ. Σάντ.-Τραπ. Χαλδ.)

Ἐκ τῆς προθ. ἀπὸ καὶ τοῦ ρ. *ξαμώνω*, δι' ὃ ἰδ. *ἐξαμώνω*.

Α) Ἐνεργ. **1)** Μετρῶ, καταμετρῶ, ἰδίᾳ διὰ τῆς σπιθαμῆς Πόντ. (Κερασ.): *Ἀποξάμωσον τὸ πανν̌ὶν καὶ τέρεν πόσον ἔν'*. **2)** Ἐνεργ. καὶ μέσ. ἐκτείνω τὴν χεῖρα διὰ νὰ κτυπήσω ἢ καὶ κτυπῶ τινα διὰ τῆς χειρὸς Πόντ. (Κερασ. Κοτύωρ. Σάντ. Τραπ. Χαλδ.): *Ἐπεξάμωσεν ἢ ἐπεξαμῶθεν κ' ἐντῶκε με ἀπέσ' 'ς σὸ στόμαν* (ἅπλωσε τὸ χέρι καὶ μὲ ἐκτύπησε 'ς τὸ στόμα) Τραπ. *Ἕναν ἐπεξάμωσ' ἄτον, τ' ὀμμάτι τ' τζίας ἔβγαλαν* (*τζίας* = φωτιὲς) Κερασ. || Φρ. *Ἀποξαμοῦμαι καὶ χτυπῶ* (ραπίζω ἰσχυρῶς) Κερασ. Συνών. *ἀπανοίουμαι* (ἰδ. *ἀπανοίγω*).

Β) Μέσ. **1)** Ἀντιμετροῦμαι ἔνθ' ἀν.: *Ἐπεξαμώθαμε καὶ ἐγὼ εἶμαι κι ἄλλο ψηλὸς* Τραπ. **β)** Μεταφ. ἀντιπαραβάλλομαι ἔνθ' ἀν.: *Τὸ πόιν ἀτ' 'κὶ τερεῖ, ἀπάν'-ι-μ' ἀποξαμοῦται* (*πόιν* = μπόι, ἀνάστημα) Χαλδ. *Μ' ἀποξαμοῦσαι 'ς σ' ἀρχόντς κιάν'* Κοτύωρ. **2)** Ἐπεμβαίνω ὡς ἱκανὸς πρός τι Κερασ.: *Σ' ὅλα ἀποξαμοῦσαι.*

ἀποξαναρχῆς ἐπίρρ. πολλαχ.

Ἐκ τῆς προθ. ἀπὸ καὶ τοῦ ἐπιρρ. *ξαναρχῆς*.

Ἐξ ἀρχῆς, αὖθις: *Τώρα πάλι ἀποξαναρχῆς* (*θὰ τὰ εἰποῦμε -θὰ τὰ κάνωμε* κτλ.) Συνών. *ἀποξαρχῆς* **2**.

ἀποξανίδι τό, Σαλαμ.

Ἐκ τοῦ ρ. *ἀποξαίνω* καὶ τῆς παραγωγικῆς καταλ. *-ίδι*.

Τὰ ἐκ τῆς ξάνσεως τῶν μαλλίων κτλ. ὑπολείμματα, μικρὰ καὶ κακὰ μαλλία ἄχρηστα πρὸς νῆσιν. Συνών. *ἀπολαναρίδι, ἀπόξασμα*.

ἀποξανοίγω Κρήτ. *'ποξανοίγω* Κρήτ. (Ἔμπαρ. κ.ἀ.) *ἀποξανοίω* Κύθν.

Ἐκ τῆς προθ. ἀπὸ καὶ τοῦ ρ. *ξανοίγω*.

Ἐπιμελοῦμαι, φροντίζω περί τινος, περιποιοῦμαί τινα, οἷον ἀσθενῆ, γέροντα κτλ. ἔνθ' ἀν.: *Ἀποξανοίγω τὸν ἀρρωστάρι ἴσως καὶ ν' ἀναδρανίσῃ* Ἔμπαρ. *Ἐποξάνοιξε τὸ βεθερό τζης καὶ τὸ ρύρι τζης δὰ μὴ 'ποξανοίξῃ;* Κρήτ. *Ἐγὼ τὴν ἐποξάνοιξα 'ς τὴν ἀρρώσθια ἀης* αὐτόθ. *Δὲν ἤκαμα παιδιὰ καὶ δὲ γατέχω ποιὸς δὰ μὲ 'ποξανοίξῃ* αὐτόθ. *Δὲν ἀποξανοίγει τσοὶ γονέους του* αὐτόθ. *Ἅμα ἔρχουνε τὰ παιδιά μου, θὰ μ' ἀποξανοίουνε* Κύθν. Συνών. *ξανοίγω*.

ἀποξάνοιξι ἡ, Κρήτ.

Ἐκ τοῦ ρ. *ἀποξανοίγω*.

Φροντίς, περιποίησίς τινος, οἷον ἀσθενοῦς, γέροντος κτλ.

ἀποξαπάνω ἐπίρρ. Ρόδ.

Ἐκ τῆς προθ. ἀπὸ καὶ τοῦ ἐπιρρ. *ξαπάνω*.

Ἐπάνω εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, ἐντελῶς ἐπάνω: Ἄσμ. *Ἐπουμέσα βάλ-λει τὰ χρουσᾶ, 'πόξω τὰ κρουσταλ-λένια κι ἀποξαπάνω ἔβαλε τὰ μαργαριταρένια.*

ἀποξαρχῆς ἐπίρρ. πολλαχ.

Ἐκ τῆς προθ. ἀπὸ καὶ τοῦ ἐπιρρ. *ἐξαρχῆς*.

1) Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς: *Ἀποξαρχῆς σοῦ τό 'πα ὅτι αὐτὸ ποῦ γυρεύεις δὲν γίνεται. Ἔπρεπε νά 'χῃ γνῶσι ἀποξαρχῆς.* Συνών. *ἐξαρχῆς*. **2)** Ἐξ ἀρχῆς, αὖθις: *Πές μου το ἀποξαρχῆς, γιατὶ δὲν κατάλαβα καλά.* Συνών. *ἀποξαναρχῆς*.

ἀπόξασμα τό, Πελοπν. (Βούρβουρ.) —*Λεξ.* Αἰν.

Ἐκ τοῦ ρ. *ἀποξαίνω*.

Τὰ ἐκ τῆς ξάνσεως τῶν μαλλίων ὑπολείμματα, μικρὰ καὶ κακά, ἄχρηστα πρὸς νῆσιν ἔνθ' ἀν.: *Τιγάρες εἶχα μαλλιά; κἄτι ἀποξάσματα* Βούρβουρ. Συνών. *ἀποξανίδι*.

ἀποξάφτω Πόντ. (Σάντ. Τραπ. Χαλδ.)

Ἐκ τῆς προθ. ἀπὸ καὶ τοῦ ρ. *ξάφτω*.

1) Ἀποβάλλω τὴν θερμότητα, τὴν πύρωσιν: *Ἐπέξαψεν τὸ σίδερον.* **2)** Ἐπὶ τοῦ σώματος, ἀποβάλλω τὴν ἔξαψιν, τὴν φλόγωσιν ἔνθ' ἀν.: *Ξάφτ' κι ἀποξάφτ' ὁ πρόσωπό μ'* Τραπ. *Τὰ ποδάρά μ' ξάφ'νε κι ἀποξάφ'νε* (περιοδικῶς φλογίζονται) Χαλδ.

ἀποξάψιμον τό, Πόντ. (Τραπ.)

Ἐκ τοῦ ρ. *ἀποξάφτω*.

Παῦσις τῆς πυρώσεως. Συνών. *ἀπόξαμμαν*.

ἀποξεβάλλω ἀμάρτ. *ἀπουξ'βάνου* Σαμοθρ.

Ἐκ τῆς προθ. ἀπὸ καὶ τοῦ ρ. *ξεβάλλω*. Διὰ τὸν εἰς *-νω -νου* τύπ. πβ. *ἀποβάλλω -ἀποβάνω*. Τὸ *ἀπουξ'βάνου* κατ' ἀποβολὴν τοῦ ἐκ τοῦ *ε* προελθόντος νόθου *ι*.

Ἀνταποδίδω καλὸν ἢ κακόν: *Σὰ γλώσ' ἡ-ϑ-ἄδαας -ι- μ' ἀπ' τοὺ σταατὸ ὅσα μ' ἔκαψις 'αὰ σὶ τ' ἀπουξ'βάνου* (ὅταν ἐπιστρέψῃ ὁ ἄνδρας μου ἀπὸ τὸν στρατόν, ὅσα μὲ ἔκαψες θὰ σοῦ τὰ ἀνταποδώσω).

ἀποξεγωνιδιάζω ἀμάρτ. *ἀποξεωνιδιάζω* Νάξ. (Ἀπύρανθ.)

Ἐκ τῆς προθ. ἀπὸ καὶ τοῦ ρ. *ξεγωνιδιάζω*.

Ἀφαιρῶ, περικόπτω τὰ γωνίδια, τὴν ἀκρωβελίαν, ἐπὶ ἄρτου: *Ἐποξεωνιδιάσετέ το πρὰ τὸ καρβέλλι, τώρα θὰ τρώτε τὴ ψίχα.*

ἀποξεθυμαίνω Κρήτ. —*Λεξ.* Δημητρ.

Ἐκ τῆς προθ. ἀπὸ καὶ τοῦ ρ. *ξεθυμαίνω*.

1) Ἐπὶ ὑγρῶν ἀρωματούχων ἢ οἰνοπνευματούχων, ἀποβάλλω ἐντελῶς τὸ ἄρωμα ἢ τὸ οἰνόπνευμα ἔνθ' ἀν.: *Ἤτανε ξεθυμασμένο, τ' ἄφηκενε καὶ ξέσκεπο κι ἀποξεθύμανε* Κρήτ. **2)** Ἀποβάλλω ἐντελῶς τὴν ὀργήν μου ἔνθ' ἀν.: *Εἶπεν εἶπεν ὥστ' ἀποὺ ἀποξεθύμανε* Κρήτ.

ἀποξεκάνω πολλαχ.

Ἐκ τῆς προθ. ἀπὸ καὶ τοῦ ρ. *ξεκάνω*.

Ἐξαντλῶ, ἐκδαπανῶ, ἐκπονῶ, ἐξαφανίζω καθ' ὁλοκληρίαν: *Ὅ,τι κι ἂν εἶχε 'ς τὸ χωριό του τ' ἀποξέκανε πολλαχ. Πέρασαν οἱ τσέτες κι ἀποξέκαναν τὸ χωριὸ* (*τσέτες* = ἄτακτοι στρατιῶται) *Λεξ.* Δημητρ. Συνών. *ξεκάνω*.

ἀποξεκοιλιάζω ἐνιαχ. *ἀποξεσκοιλιάζω* Νάξ. (Ἀπύρανθ.)

Ἐκ τῆς προθ. ἀπὸ καὶ τοῦ ρ. *ξεκοιλιάζω*.

Τελειώνω τὸ τὴν ἐξαγωγὴν τῶν ἐντοσθίων.

ἀποξεκουκκίζω Κρήτ.

Ἐκ τῆς προθ. ἀπὸ καὶ τοῦ ρ. *ξεκουκκίζω*.

Καθαρίζω ἐντελῶς τὸν σῖτον κτλ. ἀπὸ ξένων σπόρων: *Ἀποξεκούκκισα τὸ σ'τάρι* (δηλ. ἀπὸ τὸ κριθάρι κτλ.) || Ἄσμ.

Μὰ 'ς τὴ βερὰ γειτόνισσα τό 'δωσα 'γὼ καὶ 'κεῖνο
καὶ μοῦ τ' ἀποξεκούκκισε καὶ τό 'καμα οὖλο φίνο.

ἀποξενεύω Πελοπν. (Ἀνδρίτσ.)

Ἐκ τοῦ ἐπιθ. *ἀπόξενος*.

Γίνομαι *ἀπόξενος*, ἀπομακρύνομαι ἀπό τινος: *Μᾶς ἀποξένεψε ὁ δάσκαλος.*

ἀποξεννοιάζω Κρήτ. Χίος κ.ἀ.

Ἐκ τῆς προθ. ἀπὸ καὶ τοῦ ρ. *ξεννοιάζω*.

Παύω τελείως νὰ ἐνδιαφέρωμαι περί τινος, ἀφροντιστῶ.

ἀπόξενος ἐπίθ. πολλαχ. *ἀπόξινους* βόρ. ἰδιώμ.

Ἐκ τῆς προθ. ἀπὸ καὶ τοῦ οὐσ. *ξένος*. Πβ. καὶ ἀρχ. ἐπίθ. *ἀπόξενος* = ἀφιλόξενος.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ